Plan wynikowy do serii „Tajemnice przyrody”

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika						
		Uczeń:				
1. Przyroda i jej składniki	1. Poznajemy składniki przyrody	• wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej (A)*; • wymienia dwa elementy przyrody ożywionej (A)	• wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda (B); • wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej (A); • podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka (A)	• wymienia cechy ożywionych elementów przyrody (A); • wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka (C)	• podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną (A); • klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka (C)	• wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy (B)
2. Jak poznawać przyrodę?	2. Jakimi sposobami poznajemy przyrodę?	• wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata (A); • podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom (A); • wyjaśnia, czym jest obserwacja (B)	• omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata (B); • wymienia źródła informacji o przyrodzie (A); • omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń (B)	• porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów (C); • wymienia cechy przyrodnika (A); • określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody (B); • omawia etapy doświadczenia (B)	• wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze (B); • wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem (B)	• na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt (D); • przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwacje i wyniki (D); • wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów doświadczalnych (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Przyrządy i pomoce przyrodnika	3. Przyrządy i pomoce ułatwiające prowadzenie obserwacji	• podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie (A); • przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki (C); • notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów (C); • wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu (C); • dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej (C)	• przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu (C); • wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie (D); • określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów (C); • opisuje sposób użycia taśmy mierniczej (B)	• planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji (D); • proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu (C); • wymienia najważniejsze części mikroskopu (A)	• planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie (D); • uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji (D); • omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej (B)	• przygotowuje notatkę na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin (D)
4. Określamy kierunki geograficzne	4. W jaki sposób określamy kierunki geograficzne? 5. Określamy kierunki geograficzne za pomocą kompasu i gnomonu – lekcja w terenie	• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokręgu (A); • wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C); • określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostego patyka lub pręta, w słoneczny dzień (B)	• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych (A); • przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych (A); • określa warunki korzystania z kompasu (A); • posługując się instrukcją, wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu (C)	• wyjaśnia, co to jest widnokrąg (B); • omawia budowę kompasu (B); • samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C); • wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie (B)	• podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych (B); • porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu (D); • wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich (B)	• omawia sposób wyznaczania kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu (B)
Podsumowanie działu 1	6., 7. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy warsztat przyrodnika”					
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze						
		Uczeń:				

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1.Substancje wokół nas	8. Otaczają nas substancje	• wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów (B); • wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych (B); • podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych (A); • porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu (C)	• wymienia stany skupienia, w których występują substancje (A); • podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym (C)	• wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej (B); • podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy (C) oraz gazów (D)	• klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości (B); • wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość (B); • porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów (C); • opisuje zasadę działania termometru cieczowego (B)	• uzasadnia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał (D)
2. Woda występuje w trzech stanach skupienia	9. Poznajemy stany skupienia wody	• wymienia stany skupienia wody w przyrodzie (A); • podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia (A); • omawia budowę termometru (B); • odczytuje wskazania termometru (C); • wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie (B)	• wyjaśnia zasadę działania termometru (B); przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: – wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody (C), – obecność pary wodnej w powietrzu (C); • wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody (B)	• wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania (A); • formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń (D); • przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru (C)	• dokumentuje doświadczenia według poznanego schematu (D); • podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody (C); • przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie (C)	• przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem (D)
3. Składniki pogody	10. Poznajemy składniki pogody	• wymienia przynajmniej trzy składniki pogody (A); • rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów (C); • wyjaśnia, dlaczego burze są groźne (B)	• wyjaśnia, co nazywamy pogodą (B); • wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz (B); • podaje nazwy osadów atmosferycznych (A)	• podaje, z czego są zbudowane chmury (A); • rozróżnia rodzaje osadów atmosferycznych na ilustracjach (C); • wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne (B); • wyjaśnia, jak powstaje wiatr (B)	• wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru (B); • rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów (C); • wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów (D)	• wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
4. Obserwujemy pogodę	11. Obserwujemy pogodę 12. Obserwacja i pomiar składników pogody – lekcja w terenie	• dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody (A); • odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego (C); • na podstawie instrukcji buduje wiatromierz (C); • odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody (C); • przedstawia stopień zachmurzenia za pomocą symboli (C); • przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli (C)	• zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną (C); • omawia sposób pomiaru ilości opadów (B); • podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody (A); • buduje deszczomierz na podstawie instrukcji (C); • prowadzi tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody (C); • określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji (C); • opisuje tęczę (B)	• wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych (A); • dokonuje pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody (C); • przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień (C)	• odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych (C); • określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji (C)	• na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski (D)
5. „Wędrówka” Słońca po niebie	13. „Wędrówka” Słońca po niebie 14. Jak zmieniają się pogoda i przyroda w ciągu roku? – lekcja w terenie	• wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca (B); • rysuje „drogę” Słońca na niebie (C); • podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku (A); • podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku (C)	• omawia pozorną wędrówkę Słońca nad widnokręgiem (B); • omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia (B); • wyjaśnia pojęcia: równonoc, przesilenie (B); • omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku (B)	• określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza (C); • określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia (C); • wyjaśnia pojęcie górowanie Słońca (B); • omawia zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokręgiem w poszczególnych porach roku (B)	• omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia (B); • porównuje wysokość Słońca nad widnokręgiem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku (C)	• podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie budy dla psa (B)
Podsumowanie działu 2	15., 16. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze”					
Dział 3. Poznajemy świat organizmów						
		Uczeń:				

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Organizmy mają wspólne cechy	17. Poznajemy budowę i czynności życiowe organizmów	• wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm (B); • wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów (A); • omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów (B); • odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od organizmów wielokomórkowych (C)	• wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy (B); • podaje charakterystyczne cechy organizmów (A); • wymienia czynności życiowe organizmów (A); • rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy (C)	• omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych (B); • charakteryzuje czynności życiowe organizmów (B); • omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego (B)	• podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost (C); • porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym (C)	• omawia podział organizmów na pięć królestw (A)
2. Organizmy różnią się sposobem odżywiania	18. W jaki sposób organizmy zdobywają pokarm? 19. Poznajemy zależności pokarmowe między organizmami	• określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny (B); • podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych (B); • wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników (C) • układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów (C); układa jeden łańcuch pokarmowy na podstawie analizy sieci pokarmowej (D)	• dzieli organizmy cudzożywne ze względu na rodzaj pokarmu (A); • podaje przykłady organizmów roślinożernych (B); • dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców (B); wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność (B) • wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe (B); podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (A)	• wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny (B); • wymienia cechy roślinożerców (B); • wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożywne (B); • podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi (B); • wymienia przedstawicieli pasożytów (A); • wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (B)	• omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny (B); • określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi (C); • wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo (B); • omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym (B)	• prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat pasożytnictwa w świecie roślin (D); podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt (C); • wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa (B); • uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Rośliny i zwierzęta wokół nas	20. Obserwujemy rośliny i zwierzęta	• wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie (A); • podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu (A); • podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu (A); • rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie (C)	• podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw (B); • wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana (B); • omawia zasady opieki nad zwierzętami (B); • podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście (A); • wykonuje zielnik, w którym umieszcza pięć okazów (D)	• rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe (C); • wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin (D); • określa cel hodowania zwierząt w domu (B); • wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu (B); • wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt (C); • wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast (B)	• opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (C); • formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie (D)	• prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe (D); • przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt (D)
Podsumowanie działu 3	21., 22. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy świat organizmów”					
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka						
		Uczeń:				
1. Trawienie i wchłanianie pokarmu	23. Poznajemy składniki pokarmu	• podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy (A); • omawia znaczenie wody dla organizmu (B)	• wymienia składniki pokarmowe (A); • przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej (C)	• omawia rolę składników pokarmowych w organizmie (B); • wymienia produkty zawierające sole mineralne (A)	• omawia rolę witamin (B); • omawia rolę soli mineralnych w organizmie (B)	• wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin (B)
	24. Jak przebiega trawienie i wchłanianie pokarmu?	• wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego (C); • wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm (B); • uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem (C)	• wymienia narządy budujące przewód pokarmowy (A); • omawia rolę układu pokarmowego (B); • podaje zasady higieny układu pokarmowego (A)	• wyjaśnia pojęcie trawienie (B); • opisuje drogę pokarmu w organizmie (B); • omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu (B)	• wyjaśnia rolę enzymów trawiennych (B); • wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu (C)	• omawia rolę narządów wspomagających trawienie (B)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Układ krwionośny transportuje krew	25. Jaką rolę odgrywa układ krwionośny?	• wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne (C); • wymienia rodzaje naczyń krwionośnych (A); • mierzy puls (C); • podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia (C)	• omawia rolę serca i naczyń krwionośnych (B); • pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych (C)	• wymienia funkcje układu krwionośnego (B); • wyjaśnia, czym jest tętno (B); • omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie (C)	• wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny (B); • podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego (C)	• proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego (D)
3. Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową	26. Jak oddychamy?	• pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy (C); • wymienia zasady higieny układu oddechowego (B)	• wymienia narządy budujące drogi oddechowe (A); • wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wędrówki przez drogi oddechowe (B); • określa rolę układu oddechowego (A); • opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu (C)	• określa cel wymiany gazowej (B); • omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego (B); • wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyścielane przez komórki z rzęskami (B)	• wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego (B); • wykonuje schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach (C)	• planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu (D)
4. Szkielet i mięśnie umożliwiają ruch	27. Jakie układy narządów umożliwiają organizmowi ruch?	• wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu (C); • wyjaśnia pojęcie stawy (B); • omawia dwie zasady higieny układu ruchu (B)	• wymienia elementy budujące układ ruchu (A); • podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu (C); • wymienia trzy funkcje szkieletu (A); • wymienia zasady higieny układu ruchu (A)	• rozróżnia rodzaje połączeń kości (C); • podaje nazwy głównych stawów u człowieka (A); • wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem (B)	• na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach (C); • omawia pracę mięśni szkieletowych (C)	• wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała (B)
5. Układ nerwowy kontroluje pracę organizmu	28. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narząd wzroku	• wskazuje na planszy położenie układu nerwowego (C); • wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów (C);	• omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów (B); • omawia rolę skóry jako narządu zmysłu (B);	• wskazuje na planszy małżowinę uszną, przewód słuchowy i błonę bębenkową (C); • omawia zasady higieny układu nerwowego (B)	• wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów (A); • wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia (B)	• wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę (C); • omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu (C)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
	29. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narządy: węchu, smaku, słuchu i dotyku	• wymienia zadania narządów smaku i powonienia (A); • wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków (A); • wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy (A)	• wymienia zasady higieny oczu i uszu (B)		• podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku (A); • wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych (C); • uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów (D); • na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia (C)	
6. Układ rozrodczy umożliwia wydawanie na świat potomstwa	30. Jak jest zbudowany układ rozrodczy?	• wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego (C); • rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską (C); • wyjaśnia pojęcie zapłodnienie (B)	• wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy (A); • określa rolę układu rozrodczego (A); • omawia zasady higieny układu rozrodczego (B); • wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu (C)	• omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego (C)	• omawia przebieg rozwoju nowego organizmu (A) • wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego (C)	• wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego (C)
7. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	31. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	• podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci (A); • podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania (B)	• wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców (A); • omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania (B)	• opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania (B)	• wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność (B)	• prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania (D)
Podsumowanie działu 4	32., 33. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice ciała człowieka”					
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia						
		Uczeń:				

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Zdrowy styl życia	34. Jak dbać o higienę?	• wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia (A); • korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach (C); • wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk (B); • omawia sposoby dbania o zęby (C); • wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu (A)	• podaje zasady prawidłowego odżywiania (A); • wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry (B); • opisuje sposób pielęgnacji paznokci (B); • wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży (B); • podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego (B)	• wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia (A); • wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia (B); • opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania (C); • wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej (B)	• wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia (B); • omawia skutki niewłaściwego odżywiania się (B); • wyjaśnia, na czym polega higiena osobista (B); • podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą (A)	• przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania (D)
2. Choroby zakaźne i pasożytnicze	35. Poznajemy choroby zakaźne	• wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych (A); • wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową (A); • wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę (A); • wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową (A)	• wymienia przyczyny chorób zakaźnych (A); • wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową (A); • omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową (B); • omawia przyczyny zatruć (B); • określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę (C)	• wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową (A); • wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie (A); • omawia objawy zatruć (B)	• porównuje objawy przeziębienia z objawami grypy i anginy (C); • klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrze, podaje ich przykłady (C); • charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka (C); • opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych (B); • wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę (B)	• wyjaśnia, czym są szczepionki (B) • przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Jak postępować w niebezpiecznych sytuacjach?	36. Jak uniknąć niebezpiecznych sytuacji w naszym otoczeniu?	• wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie (A); • odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów (C); • określa sposób postępowania po użądleniu (A)	• określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim (A); rozpoznaje owady, które • mogą być groźne (C)	• wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego (A); • wymienia objawy zatrucia grzybami (A)	• omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję (B); • rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące (C)	• prezentuje plakat informujący o zagrożeniach w swojej okolicy (D)
	37. Niebezpieczeństwa i pierwsza pomoc w domu	• omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu (B); • podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia (A); • wymienia rodzaje urazów skóry (A)	• podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu (A); • przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach (C); • omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń (B)	• omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości (B)	• omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń (B)	
4. Czym jest uzależnienie	38. Uzależnienia i ich skutki	• podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka (B); • opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu (B); • prezentuje zachowanie asertywne w wybranej sytuacji (C)	• podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać (A); • podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm (B); • podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie (C)	• wyjaśnia, na czym polega palenie bierne (B); • wymienia skutki przyjmowania narkotyków (B); • wyjaśnia, czym jest asertywność (B)	• wyjaśnia, czym jest uzależnienie (B); • charakteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym (C); • uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia (C)	• uzasadnia konieczność zachowań asertywnych (D); • przygotowuje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym (D)
Podsumowanie działu 5	39.,40. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice zdrowia”					
Dział 6. Orientujemy się w terenie						
		Uczeń:				
1. Co pokazujemy na planach?	41. Co to jest plan?	• oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 (C); • rysuje plan biurka w skali 1 : 10 (C)	• wyjaśnia, jak powstaje plan (B); • rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiary przedmiotu podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10 (C)	• wyjaśnia pojęcie skala liczbowa (B); • oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50	• rysuje plan pokoju w skali 1 : 50 (C); • dobiera skalę do wykonania planu dowolnego obiektu (D); • wykonuje szkic terenu szkoły (D)	• wykonuje szkic okolic szkoły (D); • wyjaśnia pojęcia: skala mianowana, podziałka liniowa (B)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
2. Jak czytamy plany i mapy?	42. Czytamy plan miasta i mapę turystyczną	• wymienia rodzaje map (A); • odczytuje informacje zapisane w legendzie planu (C)	• wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda (B); • rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych (C/D)	• opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie (D); • określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej (B)	• odszukuje na mapie wskazane obiekty (C); • przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy (C)	• porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej (D)
3. Jak się orientować w terenie?	43. Jak się orientować w terenie? 44. Ćwiczymy orientowanie się w terenie – lekcja w terenie	• wskazuje kierunki geograficzne na mapie (C); • odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę (C)	• określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu (C); • opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu (B)	• wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy (B); • orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu (C)	• orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie (C)	• dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu (D)
Podsumowanie działu 6	45.,46. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Orientujemy się w terenie”					
Dział 7. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy						
		Uczeń:				
1. Rodzaje krajobrazów	47. Co to jest krajobraz?	• rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów (C); • podaje przykłady krajobrazu naturalnego (B); wymienia nazwy krajobrazów kulturowych (B); • określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy (D)	• wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów (B); • wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy (A); • wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy (B); • wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka (C)	• wyjaśnia pojęcie krajobraz (B); • wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz (A); • omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych (B); • wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy (D)	• opisuje krajobraz najbliższej okolicy (D)	• wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy (D)
2. Ukształtowanie terenu	48. Poznajemy formy terenu	• rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia (C); • wyjaśnia, czym są równiny (B); • wykonuje modele wzniesienia i doliny (C)	• omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia (C); • wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy (D)	• opisuje wklęsłe formy terenu (B); • isuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy (D)	• klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości (A); • omawia elementy doliny (A)	• przygotowuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenu w Polsce i na świecie (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
3. Czy wszystkie skały są twarde?	49. Czy wszystkie skały są twarde?	• przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup (C)	• podaje nazwy grup skał (A); • podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych (B)	• opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych (C); • rozpoznaje co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy (C/D)	• opisuje skały występujące w najbliższej okolicy (D); • omawia proces powstawania gleby (B)	• przygotowuje kolekcję skał z najbliższej okolicy wraz z ich opisem (D)
4. Wody słodkie i wody słone	50. Wody słodkie i wody słone	• podaje przykłady wód słonych (B); • wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy (D)	• podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych (B); • wskazuje różnice między oceanem a morzem (B); • na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących (C/D); • wymienia różnice między jeziorem a stawem (C)	• wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone (B); • wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych (C); • omawia warunki niezbędne do powstania jeziora (B); • porównuje rzekę z kanałem śródlądowym (C)	• charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi (C); • omawia, jak powstają bagna (B); • charakteryzuje wody płynące (C)	• prezentuje informacje typu „naj” – najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębia oceaniczna (D); • wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody (B)
5. Krajobraz wczoraj i dziś	51. Krajobraz wczoraj i dziś	• rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy (C); • podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy (D)	• wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości (A); • podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych (B)	• omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa (B); • omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu (A); • wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości (C)	• podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu (B); • wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości (A)	• przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów (A); przygotuje prezentację • multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś” (D)
6. Obszary i obiekty chronione	52. Obszary i obiekty chronione	• wymienia dwie/trzy formy ochrony przyrody w Polsce (A); • podaje dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych (B); • wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła (B)	• wyjaśnia, czym są parki narodowe (B); • podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody (B); • omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych (B)	• wyjaśnia cel ochrony przyrody (B); • wyjaśnia, czym są rezerwaty przyrody (B); • wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną (B); • podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy (A)	• wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym (C); • na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa (D)	• prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie (D)
Podsumowanie działu 7	53.,54. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy”					

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Dział 8. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie						
		Uczeń:				
1. Warunki życia w wodzie	55. Poznajemy warunki życia w wodzie	• podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie (A); • wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie (A)	• omawia na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie (B); • wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę (B)	• omawia na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody (B); • omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne (B)	• wyjaśnia pojęcie plankton (B); • omawia na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody (B)	• prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym (D)
2. Z biegiem rzeki	56. Poznajemy rzekę	• wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście (C/D)	• podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (A); • omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki (A)	• wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki (B); • porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki (C)	• rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki (C); • omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (B)	• porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (C)
3. Życie w jeziorze	57. Poznajemy warunki życia w jeziorze	• przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze (C); • odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora (C)	• podaje nazwy stref życia w jeziorze (A); • wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej (A); • rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzone do podłoża (C)	• charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej (C); • wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora (A); • wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej (A); • charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie (C)	• charakteryzuje poszczególne strefy jeziora (C); • rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami (C); • układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze (C)	• przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton (D); • prezentuje informacje „naj” na temat jezior w Polsce i na świecie (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
4. Warunki życia na lądzie	58. Warunki życia na lądzie	• wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie (A); • omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury (B)	• omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury (B)	• charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody (B); • wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru (A); •)	• omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin (B); • opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych (B); • wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła (A)	• prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych (C)
5. Las ma budowę warstwową	59. Poznajemy budowę lasu i panujące w nim warunki 60. Jakie organizmy spotykamy w lesie? – lekcja w terenie	• wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji (C); • wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu (A); • podaje trzy zasady zachowania się w lesie (A)	• podaje nazwy warstw lasu (A); • omawia zasady zachowania się w lesie (B); • rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu (C)	• charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu (C); • rozpoznaje pospolite grzyby jadalne (C)	• charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach (C)	• omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu (C)
6. Jakie drzewa rosną w lesie?	61. Poznajemy różne drzewa	• podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych (A); • rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste (C)	• porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka (C); • wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek (B); • wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych (B)	• porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi (C); • rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste (C); • rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych (C); • wymienia typy lasów rosnących w Polsce (A)	• podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych (A)	• prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach (D)

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
7. Na łące	62. Na łące	• podaje dwa przykłady znaczenia łąki (A); • wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw (B); • rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych (C)	• wymienia cechy łąki (A); • wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej (A); • przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące (C)	• omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku (B); • rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące (C); • wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki (B)	• przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki (C); • uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt (C)	• wykonuje zielnik z poznanych na lekcji roślin łąkowych (C) lub innych roślin (D)
8. Na polu uprawnym	63. Na polu uprawnym	• wymienia nazwy zbóż (A); • rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto (C); • podaje przykłady warzyw uprawianych na polach (A); • wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych (A)	• omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych (B); • rozpoznaje nasiona trzech zbóż (C); • wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami (B); • uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu (C)	• wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare (B); • podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw (B)	• podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania (B); • przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych (C); • rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy (D)	• wyjaśnia, w jakiś sposób człowiek może wykorzystać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przez szkodnikami (B)
Podsumowanie działu 8	64.,65. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie”					

* Wymaganiom zostały przypisane kategorie taksonomiczne celów kształcenia: A – zapamiętywanie wiadomości, B – rozumienie wiadomości, C – stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych, D – stosowanie wiadomości w sytuacjach nietypowych (problemowych). Według: B. Niemierko *Między ocena szkolna a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa 1997.